

Panki, 14.06.2023r.

URZĄD GMINY PANKI

Wpłynęło dnia

15. 06. 2023

L. dz. 3485/10L3 podpis Kipura

Wójt Gminy Panki
ul. Tysiąclecia 5
42-140 Panki

PETYCJA

w sprawie budowy stacji bazowej telefonii komórkowej, sieci 5 G.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, wnoszę o zmianę w planie zagospodarowania przestrzennego lokalizacji budowy stacji bazowej telefonii komórkowej sieci 5 G, która jest przewidziana na działce nr ewid. w miejscowości Panki.

Zgodnie z art. 5 oraz art. 79 ust. 1 ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wnoszę **swój stanowczy sprzeciw** wobec planowanej budowy stacji bazowej telefonii komórkowej sieci 5G i **żadam odstąpienia od jej realizacji na w/w działce.**

Decyzja w sprawie tak istotnej dla naszej gminy jakim jest technologia 5G nie powinna być podejmowana bez konsultacji z mieszkańcami. Wójt Gminy jest prawnie zobligowany do tego aby zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu o wydanie decyzji środowiskowej dla takiej inwestycji (art. 75, ust. 1 pkt 4 i art. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r.)

Planowana budowa stacji bazowej ma być usytuowana blisko osiedla domów jednorodzinnych, które zamieszkują rodziny z małymi dziećmi oraz osoby starsze. W niedalekiej okolicy znajduje się również szkoła i przedszkole.

Instalacja stacji bazowej, operująca w kontrowersyjnej technologii 5G będzie mieć **szkodliwe długofalowe oddziaływanie na nas wszystkich** a konsekwencję jej wpływu poznamy w najbliższym czasie. Na w/w stacji mogą zostać zamontowane **anten** o **bardzo dużych mocach**, które będą emitowały **silne pole elektromagnetyczne.**

Niestety nie będziemy mieli wpływu na montaż na tej stacji kolejnych anten i kolejnych technologii w przyszłości.

Jako matka nie wyobrażam sobie by nie walczyć o spokój i zdrowie własnych dzieci aby przemilczeć tak istotną sprawę jak instalacja blisko mojego miejsca zamieszkania sieci 5G.

Uważam, że troska o przyszłość i bezpieczeństwo dziecka jest obowiązkiem każdego rodzica. Milczenie nie powoduje zmian. Pomimo faktu, że twórcy i zwolennicy technologii 5G twierdzą, iż nie ma ona wpływu na zdrowie ludzkie, prawdziwy efekt jej oddziaływania będzie widoczny nie za rok, lecz na przestrzeni 20-30 lat a wiarygodnych i jednoznacznych badań, które wykazałyby brak negatywnych skutków dla środowiska naturalnego i zdrowia ludzkiego nie ma. Jest to wciąż niewystarczająco przebadana technologia, a niezależni naukowcy już biją na alarm przedstawiając długą listę związanych z nią zagrożeń. [1;3;4;5;6]

Jako jeden z przykładów szkodliwego działania które ujawniło się po wielu latach (nowotwory mogą rozwijać się 20-30, a nawet 50 lat od momentu narażenia organizmu na wdychanie) jest azbest. Od początku lat 60 był jednym z najpopularniejszych i najtańszych surowców do wyrobu materiałów budowlanych. Kiedy udowodniono o jego szkodliwości dla zdrowia, wzbudziło to wiele kontrowersji. Z jednej strony w sporze, dotyczącym szkodliwości azbestu, stanęli lekarze i ekolodzy, z drugiej - producenci i robotnicy zatrudnieni w zakładach wytwarzających ten materiał. Ostatecznie konflikt zakończyło ogłoszenie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (z 19 czerwca 1997 roku), a także wydanie przez ministra gospodarki rozporządzenia w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (z 14 sierpnia 1998 roku). [2]. Ta sytuacja pokazuje, że lekceważenie badań naukowych dotyczących szkodliwości azbestu doprowadziło do śmierci tysięcy ludzi na całym świecie. Myślę, że mieszkańcom naszej gminy ten przykład jest dobrze znany. Analogicznie sytuacja wygląda teraz z instalacją sieci 5G.

Od 2017 roku w Polsce rozpoczęły się przygotowania do zapewnienia wszystkim dostępu do Internetu o prędkości przesyłu danych wynoszących co najmniej 30 Mb/s. [1]

Przedsięwzięcie to ma być zrealizowane dzięki m. in. siecią radiokomunikacyjnym standardu piątej generacji (5G). W ramach tych działań do 2025 roku planowane jest w Polsce zapewnienie wszystkim aglomeracjom miejskim i głównym szlakom komunikacyjnym niezakłóconego dostępu do sieci 5G. [3] Obecnie wdrażana sieć 5G w Polsce (sieć Plus: 2600 MHz i sieć T-Mobile: 2100 MHz) jest zbliżona częstotliwościami aktualnie do sieci 4G (zakres 1800 MHz), co już jest niepokojące, gdyż wiemy, że częstotliwości sieci 1-4G nie są obojętne dla zdrowia, co wykazali naukowcy w **apelu EMFscientist.org**. W przyszłości w sieci 5G planowane jest dodanie wyższych częstotliwości. [4]

Zadaniem administracji państwowej i samorządowej jest stwarzanie odpowiednich warunków do rozwoju tej sieci. Jest ona traktowana jako kluczowa infrastruktura państwa, szczególnie wobec przyjętej już Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (Departament Strategii Rozwoju, 2017). Należy podkreślić, że Polska ma zaległości w budowie sieci

światłowodowej, która odgrywa istotną rolę w tworzeniu sieci 5G. Mieszkańcy składają petycje do lokalnych władz z żądaniami zablokowania budowy nowoczesnej infrastruktury telefonii mobilnej. Wobec części z nich gminy mają związane ręce. Jednak przy budowie nowych urządzeń mogą wprowadzać pewne ograniczenia. Wprowadzenie zakazu uruchomienia sieci 5G na danym terenie, zablokowanie możliwości zwiększenia dopuszczalnych poziomów **pól elektromagnetycznych (PEM)** albo wyłączenie sieci bezprzewodowej Wi-Fi w okolicznych szkołach – to tylko niektóre żądania zawarte w coraz liczniejszych petycjach lądujących na biurkach samorządowców. Nadawcami pism są przeważnie organizacje lub zrzeszenia zajmujące się zwalczaniem rozbudowy sieci telefonii mobilnej 5G. Część z wnoszonych petycji ze względu na zawarte oczekiwania rozpatrywana jest przez rady gminy negatywnie.

Jeżeli chodzi o petycje dotyczące zakazania zwiększenia norm PEM na danym terenie, to samorzady mają związane ręce. Normy promieniowania zostały bowiem ustalone aktem prawa krajowego, a dokładniej rozporządzeniem ministra zdrowia z 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. poz. 2448). Gmina nie ma prawa wchodzić w kompetencje ministra. Gminy nie mogą też nic poradzić na to, że telekomy wykorzystują istniejącą już infrastrukturę do wdrożenia sieci 5G. Natomiast w przypadku, gdy chodzi o dopuszczenie budowy nowych urządzeń telekomunikacyjnych – **jednostki samorządu mogą zdecydować w planach miejscowych o obszarach przeznaczonych na takie inwestycje**. Tym samym mogą ograniczyć zapędy inwestorów w tym zakresie. Mowa tu np. o wskazaniu określonych obszarów przeznaczonych pod urządzenia telekomunikacyjne i niedopuszczenie do ich umieszczenia np. **na terenach mieszkaniowych albo rolnych**. Zakaz lokalizacji masztu telekomunikacyjnego może być ustanowiony choćby dla konkretnego osiedla.

W dniu 25 stycznia 2020 r. odbył się światowy dzień protestu [5] przeciw zwiększaniu ekspozycji ludności na promieniowanie mikrofalowe, a także przeciw eksperymentowaniu na ludziach z użyciem nowych częstotliwości, tzw. fal milimetrowych, które będą stosowane w nowym standardzie telefonii komórkowej, sieci 5G .

Tysiące niezależnych badań naukowych [6] potwierdzają, że niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne jest szkodliwe dla ludzi i środowiska. Do udokumentowanych skutków zdrowotnych należą: uszkodzenia DNA, nowotwory, efekty neurologiczne/neuropsychiatryczne (w tym choroba Alzheimerera, autyzm, ADHD i zaburzenia zachowania u dzieci), wzrost zjawiska apoptozy (zaprogramowanej śmierci komórki), rozszczelnienie bariery krew-mózg, problemy kardiologiczne, stres oksydacyjny/uszkodzenia spowodowane przez wolne rodniki, zaburzenia układu

hormonalnego, bezpłodność, poronienia, nadwrażliwość elektromagnetyczna (electrohypersensitivity - EHS) i wiele innych.

Dr Cindy Russel dokonała przeglądu dostępnej wiedzy naukowej na temat mmW w 2018 roku i stwierdziła, że dodanie promieniowania 5G o wysokiej częstotliwości do i tak już złożonej mieszanki niższych częstotliwości przyczyni się do negatywnych efektów dla zdrowia publicznego, zarówno z perspektywy zdrowia fizycznego jak i psychicznego.

Odkryła ona między innymi, że promieniowanie mmW jest powiązane z wpływem na układ odpornościowy, potencjalnym wzrostem oporności na antybiotyki, zaburzeń funkcjonalnych u osób z nadwrażliwością elektryczną, które wykazują szereg objawów związanych z PEM, a także wpływem na oczy i skórę. [7] W momencie w którym dopiero okazuje się, jaki wpływ na zdrowie mają technologie od 2G do 4G, wzmocnienie jeszcze technologii o 5G, zamiast aktywnie ograniczać nasze globalne narażenie na „elektrosmog”, jest bardzo nieodpowiedzialne. Dlatego też, taka organizacja jak **Szwajcarska Federacja Lekarzy, zdecydowanie sprzeciwiają się wprowadzeniu i rozwojowi 5G.** [7]

Technologia 5G spowoduje drastyczny wzrost ekspozycji na pola elektromagnetyczne, której nie da się uniknąć. Istniejąca przy Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) Międzynarodowa Agencja ds. Badań nad Rakiem (IARC) zaklasyfikowała w 2011 r. mikrofałe stosowane w komunikacji bezprzewodowej jako możliwy czynnik rakotwórczy dla ludzi (grupa 2B). [8] Fakt ten podkreślają również autorzy ekspertyzy zleconej przez Ministerstwo Zdrowia [9], która została zatajona przez rząd do momentu przegłosowania przez Sejm tzw. megaustawy telekomunikacyjnej [10], która ma ułatwić operatorom wprowadzenie w Polsce sieci 5G.

W związku z opisanymi w publikacjach naukowych skutkami zdrowotnymi PEM uczeni o udokumentowanych osiągnięciach naukowych w zakresie badań bioelektromagnetycznych domagają się od 2015 r. redukcji ekspozycji na PEM (The EMF Scientist Appeal, 2015). [11] Stwierdzają oni, że waga dowodów opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych uzasadnia podjęcie większych środków ostrożności oraz wyrażają obawę, że ich niezastosowanie może doprowadzić do kryzysu zdrowia publicznego. Od 2017 r. coraz szersze grono naukowców i lekarzy apeluje o moratorium na wdrożenie nieprzebadanej sieci 5G (The SG Appeal, 2017). [12]

W opublikowanym niedawno sprawozdaniu Biura Analiz Parlamentu Europejskiego [13] również zwrócono uwagę na możliwość wystąpienia poważnych zagrożeń zdrowotnych w związku z wprowadzeniem standardu 5G. Ponadto firmy ubezpieczeniowe nie ubezpieczają od ewentualnych szkód wynikłych z oddziaływania PEM z uwagi na tysiące badań naukowych,

które wykazały negatywne skutki biologiczne (5G). [14]

NIK od 5 lat raportuje o nieprawidłowościach w ochronie środowiska. [16] Z raportu Najwyższej Izby Kontroli z 2015r wynika, że stacje bazowe telefonii komórkowych w praktyce przekraczają normy mocy, które są deklarowane przez firmy w momencie uzyskiwania przez nie pozwolenia na budowę, a obowiązujące przepisy są nieskuteczne w ich nadzorze i regulacji. „**Tymczasem zwiększenie mocy anten powoduje zwiększenie zasięgu oddziaływania pól elektromagnetycznych na otoczenie w miejscach dostępnych dla ludności**”. [15] Nieuczciwe praktyki stosowane przez spółkę P4, jak zaniżanie mocy EIRP anten, przez co należy rozumieć fałszowanie danych, zostały już udowodnione na drodze sądowej, np. przez Zbigniewa Gelzoka, prezesa stowarzyszenia Prawo do życia. [16]

Wiosną 2019 roku Najwyższa Izba Kontroli opublikowała raport (nr ewid. 186/2018/P/17/082/LLU) po przeprowadzonej kontroli w zakresie ochrony obywateli przed promieniowaniem elektromagnetycznym "Działania organów administracji publicznej w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym pochodzącym od urządzeń telefonii komórkowej". Wkrótce potem, dnia 7 maja 2019 roku, na stronie internetowej NIK znalazło się opracowanie pt. "Kontroli nie ma, promienie harczą". Rzadko zdarza się, aby w dokumentach NIK pojawiał się tak prześmiewczy tytuł. W raporcie przedstawiono katastrofalną sytuację naszego kraju w zakresie monitorowania zagrożeń od fal elektromagnetycznych. Warto zapoznać się z opinią NIK dla tego przywołam kilka punktów z raportu:

a). "Organy Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie są przygotowane ani organizacyjnie, ani technicznie do kontroli pola elektromagnetycznego. To dlatego, że ich kompetencje nakładają się, a przepisy nie określają jednoznacznie ról, jaką mają odgrywać w systemie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym od urządzeń telefonii komórkowej."

b). "Poszerza się zasięg sieci komórkowych, podwyższa się standard transmisji danych, jego szybkość i jakość. A to nie koniec: do 2030 roku rynek ten ma odnotować 24-krotny wzrost. Oznacza to m.in. coraz większą liczbę anten oraz ich instalację na mniejszych wysokościach. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych (PEM) emitowanych przez **stacje bazowe telefonii komórkowej (SBTK)** i urządzenia mobilne na ludzi i środowisko będzie więc coraz silniejsze."

c). "Tymczasem obowiązujące w Polsce przepisy nie gwarantują, że w otoczeniu SBTK zostanie dotrzymany dopuszczalny poziom PEM. Brak jest jednoznacznych i przejrzystych regulacji prawnych normujących proces powstawania i modernizacji SBTK, które pozwalałyby

na przeprowadzenie przez właściwy organ rzetelnej oceny ryzyka narażenia na ponadnormatywne PEM w bezpośrednim sąsiedztwie SBTK jeszcze przed rozpoczęciem inwestycji, a jednocześnie nie stwarzałyby przedsiębiorcom barier administracyjnych wydłużających proces inwestycyjny."

d) "W ramach Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) nie utworzono laboratorium referencyjnego w zakresie PEM, choć na potrzebę jego funkcjonowania wskazał już w 2009 r. dokument Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016. Zdaniem Głównego Inspektora OŚ, wyrażonym w 2014 r., nie było potrzeby tworzenia takiego laboratorium."

e). "Organy administracji publicznej nienależycie kontrolują oddziaływanie promieniowania urządzeń telefonii komórkowej. W tej mierze niewiele się zmieniło od 10 lat - już w 2009 (...)"

f). "(...) aż 6 wojewódzkich inspektoratów OŚ i 6 wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych (WSSE) nie ma kompetencji do pomiarów PEM potwierdzonych przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA)" [17]

Z dniem 1 stycznia 2020 r. w życie weszło Rozporządzenie Ministra Zdrowia [18] podnoszące 100-krotnie dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych z zakresu mikrofalowego w środowisku (z $0,1 \text{ W/m}^2$ na 10 W/m^2 dla gęstości mocy mikrofalowej; z 7 V/m na 61 V/m dla natężenia składowej elektrycznej pola). Ministerstwo zlekceważyło przy tym opinie naukowców przeciwnych zmianom z tak znanych instytutów naukowych jak: Instytut Medycyny Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, uczelni: Wojskowej Akademii Technicznej, Politechniki Wrocławskiej i organizacji: Polskie Towarzystwo Badań Radiacyjnych [18;19]

Władze wielu gmin w Polsce podjęły uchwałę i wyraziły negatywne stanowisko wobec zmian wprowadzanych w rozporządzeniu. Na całym świecie rośnie opór wobec wdrażania bez konsultacji ze społeczeństwem nieprzebadanej technologii 5G, w wielu krajach zachodnich obywatele i organizacje pozarządowe pozywają władze centralne do sądu.

Minister rządu regionu stołecznego Brukseli, Celine Fremault, zapowiedziała wstrzymanie wdrożenia 5G stwierdzając: „Mieszkańcy Brukseli nie są królikami doświadczalnymi, których zdrowie mogą sprzedać z zyskiem”. [20]

Nie bez powodu powyżej podaje przykłady mówiące o szkodliwym działaniu technologii 5G na zdrowie i życie człowieka oraz otaczające go środowisko.

Liczę na to, że Rada Gminy Panki z Przewodniczącą Rady na czele oraz Pani Wójt zapoznają się dobrze z tematem technologii 5G. Musimy sobie uświadomić jak ważną i wiążącą

decyzją jest realizacja takiej inwestycji, ponieważ może ona mieć wiele negatywnych skutków dla naszej gminy i jej mieszkańców. Zła decyzja Rady Gminy co do lokalizacji stacji sieci 5G może mieć katastrofalne skutki dla zdrowia mieszkańców.

Kto weźmie odpowiedzialność za osoby z rozrusznikiem serca, dzieci, kobiety ciężarne albo osoby starsze spacerujące w okolicach masztu? Decyzja jednej osoby prywatnej o wydzierżawieniu gruntu pod jej budowę będzie miała negatywny wpływ na bezpieczeństwo oraz na zdrowie i życie całej społeczności.

Mam nadzieję, że życie i spokój mieszkańców gminy Panki będzie celem nadrzędnym a nie interes firm telekomunikacyjnych zarabiających krocie.

Apeluję o rozwagę i ostrożność w podejmowaniu tak istotnej decyzji jak wybór miejsca na instalacje kontrowersyjnej technologii 5G, mogącej mieć istotny wpływ na zdrowie a nawet życie osób mieszkających w bliskiej odległości. Liczę na to, że Rada Gminy Panki będzie kierowała się wyłącznie dobrem społeczeństwa a w szczególności Pani Wójt jako osoba pracująca w służbie zdrowia będzie wysoce wyczulona pod względem ochrony zdrowia i życia mieszkańców.

Jako mieszkanka gminy Panki, domagam się zastosowania zasady ostrożności w celu ochrony środowiska naturalnego i zdrowia mojej rodziny i sąsiadów. Zgodnie z art. 6. ust. 2 Prawa ochrony środowiska: *„kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest aktualnie jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze”*. [21]

Zwracam się z prośbą o odczytanie niniejszej Petycji na najbliższej sesji Rady Gminy celem zapoznania osób decyzyjnych z powagą problemu i z możliwymi skutkami ich decyzji.

z poważaniem

Literatura:

1. Bieńkowski, P. i in. „Uwarunkowania ekspozycji ludności na pole elektromagnetyczne związane z użytkowaniem radiokomunikacyjnych sieci w technologii 5G w Polsce” (2020) *Medycyna Pracy*, 71(2), 245–253.
2. <https://www.gov.pl/web/gis/dlaczego-azbest-jest-niebezpieczny-dla-zdrowia>
3. Tomaszewska P., Fila K. „Sieć 5G w perspektywie polskich zmian normatywnych”. *Nowa Polityka wschodnia* 2021, Nr. 1(28) ISSN 2084-3291.
4. EMFscientist.org. Guterres A., Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych Adhanom T., Dyrektor Generalny Światowej Organizacji Zdrowia, Solheim E., Dyrektor Wykonawczy Programu Środowiskowego ONZ Państwa Członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych. „Międzynarodowy Apel Naukowców. Apel naukowców o ochronę przed ekspozycją na niejonizujące pole elektromagnetyczne” 11 maj 2015 r.
5. Światowy protest przeciwko 5G – podsumowanie. <https://stop5g.com.pl/swiatowy-protestprzeciwko-5g/>
6. Wybrane prace przeglądowe, w których potwierdzono nietermiczne (biologiczne) skutki oddziaływania PEM:
 - Biolnitiative Working Group: Biolnitiative Report: A Rationale for a Biologically-based Public Exposure Standards for Electromagnetic Fields (ELF and RF). Sage C and Carpenter DO (eds). Bioinitiative, 2012. <https://bioinitiative.org/>
 - Pall M. List of 97 Reviews on Non-thermal Effects of Microwave/Lower Frequency EMFs <https://www.wirelesseducationaction.org/wpcontent/uploads/2016/12/EMFEffort-Reviews.pdf>
 - Pall M. 5G: Great risk for EU, U.S. and international health: Compelling evidence for eight distinct Epes of great harm caused by electromagnetic field (EMF) exposrrres and the mechanism that causes them. European Academy for Environmental Medicine. Published May 2018. <http://www.5eappeal.eu/wp-content/uploads/2018/06/pal12018.pdf>
 - Huss A., Egger M., Hug K., Huwiler-Miintener K., Róóslí M.: Source of Funding and Results of Studies of Health Effects of Mobile Phone Use: Systematic Review of Experimental Studies. *Environ Health Perspect.* 2007 Jan;115(1): 1-4. Published online 2006 Sep 15. doi:[10.1289/ehp.9149] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1797826/>
7. Aktywność Obywatelska, bezpłatna gazeta społeczna, lipiec 2020: https://issuu.com/inspro/docs/aktywnosc_obywatelska_nr22
8. International Agency for Research on Cancer: IARC monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans, Volume 102. In: Non-Ionizing Radiation, Part 2: Radiofrequency Electromagnetic Fields. Who Press, Lyon, France, 2013. Available online: <https://monographs.iarc.fr/iarc-monograohs-on-the-evaluation-ofcarcinogenic-risks-to-humans-14/>
9. Narodowy Program Zdrowia, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi „Oddziaływanie elektromagnetycznych fal milimetrowych na zdrowie pracowników projektowanych sieci 5G populacji generalnej”, zespół pod red. prof. dr hab. Konrada Rydzyńskiego 6 http://www.imp.lodz.pl/upload/nplraport_5g.pdf
10. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw. http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id:WDU20190001815&fbclid:IwAR2_Z6Ac8BTnTHYkvCT91xjSlmvhhSSVeYbPICrSjRS7L4nZaYsHJBEciE
11. The EMF Scientist Appeal (2015) <https://emfscientist.org/>
12. The 5G Appeal (2017) <http://www.5gappeal.eu/>
13. „Skutki bezprzewodowej łączności 5G dla zdrowia ludzkiego”- Briefing Biura Analiz Parlamentu Europejskiego [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/1646172/EPRS_BRI\(2020\)646172_PL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/1646172/EPRS_BRI(2020)646172_PL.pdf)

14. Raport Lloyd's of London (2010) <https://www.lloyds.com/~media/1lloyds/reports/emereing-risk-reports/emf-finalnovember-2010.pdf> Raport Swiss Re (2019) <https://www.swissre.com/institute/research/sonar/sonar2019.html>
- 15 . Raport NIK o stacjach bazowych telefonii komórkowej (2015): <https://www.nik.gov.plaktualnosci/nik-o-stacjach-bazowych-telefoniikomorkowej.html>
16. <https://gniezno-fakty-interwencje.pl/2019/11/czy-maszty-3g-4g-5g-byly-i-sa-stawiane-legalnie/>
17. Raport NIK „Kontroli nie ma, promienie harczą,, (2019): <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/kontroli-nie-ma-promienie-harcuja.html>
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 t. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id:WDU20190002448>
19. Polskie Towarzystwo Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie „Opinia dotycząca limitów pola elektromagnetycznego zakresu radiofaleowego ustanowionych rozporządzeniem Ministra Zdrowia dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku” <http://www.ptbr.org.pl/index.php/pl/aktualnosci/195-opinia-dotyczaca-limitow-pola-elektromagnetycznego-zakresu-radiofaleowego-ustanowionych-rozporzadzeniem-ministra-zdrowia-z-dnia-17-grudnia-2019-r-w-sprawie-dopuszczalnych-poziomow-pol-elektromagnetycznych-w-srodowisku.html>
20. Radiation concerns halt Brussels 5G development, for now. <https://www.brusselstimes.com/brussels/55052/radiation-concerns-halt-brussels-5gfor-no>
21. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska DzU z 2019., poz. 1396.